

A ProQuest ABI/Inform és az EBSCO Business Source Premier adatbáziscsomagjának összehasonlítása

A Bécsi Közgazdaságtudományi Egyetem (Wirtschaftsuniversität Wien = WU-Wien) könyvtárában összehasonlító elemzési módszert dolgoztak ki az információs ipar két nagy üzleti-gazdasági tárgyú adatbáziscsomagjának (*ProQuest* és *EBSCO*) mennyiségi és minőségi szempontokat egyaránt felvonultató összevetésére. A WU-Wien számára ez az elemzés egyben a csomagok megrendelésének döntés-előkészítését is szolgálta. A vizsgálatot megkönnyítette, hogy mindkét csomag egy évig mind a könyvtár, mind pedig az oktatók és kutatók (400 fő a 22 ezer diákot számláló intézményben) rendelkezésére állt. Rögtön az elején nyilvánvalóvá vált, hogy a csomagokban kínált címek egyszerű összevetése korántsem elegendő az értékeléshez.

A kilencvenes években a korábbi bibliográfiai (referáló) adatbázisok fokozatosan egyre több teljes szövegű résszel gazdagodtak. A szolgáltatók számára ez az irány a kínálat vonzerejét növelhette, míg a szakfolyóiratok kiadóinak újabb piaci lehetőséget kínált [1]. A könyvtárak számára ez az új irány számos előnnyel és hátránnyal járt [2]:

- műszaki és szervezési szempontból egyszerűbb eljárások egy licencszerződésnek köszönhetően;
- egységes keresési rendszer;
- fajlagosan olcsóbb beszerzés (pozitívum);
- a folyóirat nem része a szerződésnek (a csomag összetétele tetszőlegesen változhat);
- nem minden kiadó szerződik az adott szállítóval;
- a könyvtár elveszti aktív szerepét saját állományépítési politikájában;
- a kínált formátum (pl. html) gyenge minősége, amely tükrözi a nyomtatott kiadás milyenségét;
- az embargó, tehát a teljes szöveg közvetítése gyakran csak bizonyos idő elteltével valósul meg (negatívum).

Az említett negatívumok alapján állítható, hogy a mai teljes szövegű adatbázisok minőségi és használati szempontból gyakran nem érik el a hagyományos

mányos folyóirat-rendelésen nyugvó szolgáltatás színvonalát.

A hivatkozástól a teljes szöveghez történő közvetlen ugrást biztosító rendszerek (pl. SFX) használata befolyásolhatja a beszerzésről hozandó döntést, ugyanis ezek jócskán megkönnyítik az adatbázisok használatát, s egyben felértékelik az utóbbiakat. Másrészt a döntés azon is múlhat, milyen adatbázisokkal és elektronikus folyóirat-előfizetésekkel él már az adott könyvtár. Az adatbáziscsomagok értékelésével foglalkozó szakirodalom [3, 4] számos minősítő kritériumot kínál. A mennyiségi mutatók önmagukban nem túlzottan segítik elő az értékelést követő döntést (például az adatbázisokban feldolgozott irodalom száma önmagában nem mond eleget, minthogy a valódi szakfolyóiratok mellett jelentések, szürke irodalom, híradók is előfordulnak).

Többet mond a feldolgozott folyóiratok minősége: elsősorban az, hogy a közölt cikket lektorálták-e (peer-reviewed). Megjegyzendő, hogy ennek nincsenek általában elfogadott kritériumai, így különböző folyóiratok esetében ez a címke nem feltétlenül ugyanazt jelenti. Szerencsére az Ulrich's mostanában jelzi, hogy mely folyóirat cikkei esnek át tényleges szakértői értékelésen. Sokat jelenthetnek a különböző rangsorok. Esetünkben a WU-Wien kutatói szolgálata készített belső rangsorolást. Továbbá minőségi értékelésre alkalmas az impakt faktor, melyet az *Institut of Scientific Information* határoz meg a hivatkozások alapján, bár sokan vitatják ennek objektív mivoltát. A közgazdaság-tudomány dokumentumbázisa értékelésénél azonban viszonylag kis gyakorlati szerepet lehet neki tulajdonítani.

A WU-Wien elemzésénél több minőségi fokozatot állapítottak meg (teljes referálás, hiánytalan teljes szövegű hozzáférés, PDF formátum, embargó, peer-reviewed stb.). A két cég kínálatát olyan

szempontból is összevetették, hogy melyik mennyi egyedi (csak náluk előforduló) forrást kínál a csomagban, másrészt mennyi az átfedés az egyes kategóriákban. A tanulmány összefoglaló táblázatát elemezve kiderül, hogy az EBSCO-csomag a legtöbb kritérium szerint felülmúlja vetélytársát (több referált, teljes szövegű, illetve peer-reviewed folyóirat, impakt faktor, belső rangsorolás stb.). Az EBSCO-nál 1325 a teljes szövegű folyóirat, míg a ProQuestnél 1031, az előbbinél peer-reviewed 455, az utóbbinál 398. A teljes szövegűek közül az EBSCO 1148-at kínál PDF formátumban, a vetélytárs csak 843-at, közülük az előzőnél peer-reviewed 451, az utóbbinál 291. Az egyedi forrás – illetve az átfedés – vizsgálata érdekes eredményt hozott: a teljes folyóirat-kínálatnak csak bő egyharmada (36%) az átfedésben lévő, vagyis a két csomag igen nagy mértékben egyedi információs tartalmat kínál. Az EBSCO-nál még lényeges körülményként említhető, hogy sokkal tartalmasabb az egyes országok gazdaságára vonatkozó információk tekintetében (country economic reports stb.), továbbá egyes gazdasági ágazatok tekintetében is (pl. market research reports). A ProQuest számos disszertációja, cégismertető anyaga nem ellensúlyozza a másik szembevetendő előnyeit.

Vizsgálták továbbá a két csomagban végrehajtható keresések minőségi adottságait is. Kitűnt, hogy az EBSCO mintegy 13,3 ezer tárgyszóval dolgozik, míg a ProQuest 8,5 ezerrel. A tárgyszavazás elemzése (milyen tárgyszavak vannak, szerepelnek-e például földrajzi nevek, hány tárgyszót adnak átlagosan egy rekordban, mennyire megbízható a tárgyszavazás) érdekében kiválasztottak 24 azonos tételt a két csomagból (több évjáratot és témakört képviseltek a folyóiratok, egy folyóiratból csak két tanulmányt). A két vetélytársnál a tárgyszavazás mennyiségileg közeli (az EBSCO átlag 5,1 tárgyszóval dolgozott, a másik 4,9-cel, miközben tételenként csak egy-egy tárgyszó esett egybe). A tárgyszavazás és a referátumok között minőségi szempontból nem mutatkozott érdemi különbség (az EBSCO-nál az 1994-es anyagnál gyengébbek voltak a referátumok, mert nem teljes mondat szerkezetek fordultak elő, sőt egy referátum teljesen hibásnak bizonyult).

Elemezték a weboldalakot és a tájékoztató, valamint keresési lehetőségeket. Az EBSCO-nál jobb a dizájn (látványosabb a színskála), jobb a szöve-

gek struktúrája, míg a ProQuest lehetővé teszi például a betűméret tetszőleges beállítását. A navigációs technika és a keresés jobb az EBSCO-nál, bár például a keresési lehetőségek száma lényegében megegyezik (az EBSCO-nál 17, a másiknál 16 a választható adat). Mindkettő megőrzi a keresési stratégiát és a kapott találatokat. Az EBSCO előnye, hogy minden felhasználó kialakíthat és működtethet egy állandó keresési profilt, ami megkönnyíti a felhasználó hosszabb távú munkáját.

Szakértői véleményeket is gyűjtöttek mind a WU-Wiener belül, mind pedig egy levelezőlista útján az egész világból. A kapott vélemények úgy foglalhatók össze, hogy a többség nagyra becsüli az EBSCO gazdagabb teljes szövegű folyóirat-kínálatát.

A két csomag ára nagyjából azonos, miközben természetesen tisztázandó több kérdés (konzorciumban vásárolják-e stb.). A tanulmány nem közölhet részleteket az árról, annak bizalmas jellege miatt. Pénzügyi lehetőség esetén indokoltnak tűnik – a viszonylag kis tartalmi átfedés miatt – mindkét adatbáziscsomag beszerzése.

Irodalom

- [1] CHAMBERS, Mary Beth–SO, Soo Young: Full-text aggregator database vendors and journal publishers: A study of a complex relationship. = *Serials Review*, 30. köt. 3. sz. 2004. p. 183–193.
- [2] DORNA, Knut–KLEMPERER, Katharina: E-journal aggregation systems: only part of the pig picture. = *Library Collections, Acquisitions, and Technical Services*, 26. köt. 3. sz. 2003. p. 307–310.
- [3] BOCEK, Karin: Evaluation von Datenbanken an den Hochschulen Sachsens: Nachtrag. = *Bibliotheksdienst*, 37. köt. 8–9. sz. 2003. p. 1110–1114.
- [4] GRUNDNER, Ralf: Datenbankqualität im Kontext bibliothekarischer Dienstleistungen. = *ABI-Technik*, 22. köt. 3. sz. 2002. p. 220–247.

/KATZMAYR, Michael–PUTZ, Michaela–FESSLER, Georg: Evaluationsmethoden zur Bewertung von Aggregatordatenbanken am Beispiel von ProQuest ABI/Inform und EBSCO Business Source Premier. = *Information – Wissenschaft und Praxis*, 56. köt. 3. sz. 2005. p. 175–180./

(Sonnevend Péter)